

Varga Csaba

EGY ÓKORI MAGYAR TÁJNYELV

Az egyszerű ellenőrizhetőség érdekében csak olyan ógörög szavakat hozok példának, amelyek szerepelnek Györkösy Alajos-Kapitánffy István-Tegyei Imre könnyen elérhető *Ógörög-magyar nagyszótár*-ában (Akadémia Kiadó, Bp. 1993.).

1) A NEVEZETES -OSZ-OZÁS

Az ógörög ábécében nem volt írásjele az s hangnak, ugyanis beszédük teljes mértékben sziszegő (szelyp) volt. A csángók (és barkók) szelypítése ugyancsak erősen szembeötlő. Íme néhány csángó szó példának:

cendesz	csendes
filesz	füles
hász	ház
isz	is
moszt	most
meszél	mesél
nyisszátok	nyissátok
sz	s (és)
szegít	segít
szenki	senki
szokcor	sokszor
tűrész	tűrész

Ez semmiképp sem csángó beszédhiba, hiszen a csángók nagyon jól ismerik az s hangot is, továbbá értelmetlen fogalom a „részleges nemzeti beszédhiba”. Így a csángók szelyp szavaira csak az a magyarázat lehetséges, hogy azok valamiféle öröklött ősi jellegzetesség maradványai.

Ezt igazolandó vonatkoztassunk el mindentől, s csupán a szelyp beszéd mértékére figyeljünk.

Mivel nem lehetséges az ógörögnél szelypebb kiejtés, ezért ezt tegyük meg alapul, s ezen belül is az ógörög beszéd sziszegő „ízét” leginkább meghatározó, s így a legkönnyebben nyomon követhető *-osz, -asz, -esz, -ész* szóvéget válasszuk vezérfonálnak.

Ekkor azonban váratlan fordulattal kell szembe néznünk:

Ki tudja, miért nem figyeltünk fel eddig arra, hogy ez az ógörög sajátosságnak elkönyvelt *-osz, -asz, -esz, -ész* szóvég – mégpedig a jelentést tekintve is rendre egész pontosan ugyanez a szóvég (lásd alább és a későbbiekben), még mindig „ömlesztve” található meg nem csak a csángó, hanem a mai magyar szókincsben is? Íme néhány példa: arasz, csupasz, csipesz, csenevész, degesz, dugasz, eresz, horpasz, kamasz, kopasz, merész, mérész, panasz, penész, terpesz, ragasz stb. Szavak belsejébe „fagyva” is rengeteg ilyen végű szavunk van, melyek, mivel zárványok, különösképpen jelzik, hogy a magyar nyelv egykor igen nagy mértékben sziszegő volt. Pl. lukasz(t), horgasz(t), szárasz(t), nyomasz(t), kövesz(t), képesz(t). Úgy képzett szavak ezek, mint a tapasz – tapaszt, csupasz – csupaszt. Oly sok mellett a j hang is fedheti a régi sz-t: szakajt-szakasz-t, szalajt-szalaszt-t. Avagy pl. természet. Tehát a szelyp lukasz, horgasz, szárasz, nyomasz, kövesz, szakasz, képesz, természet stb. igencsak régi szavaink.

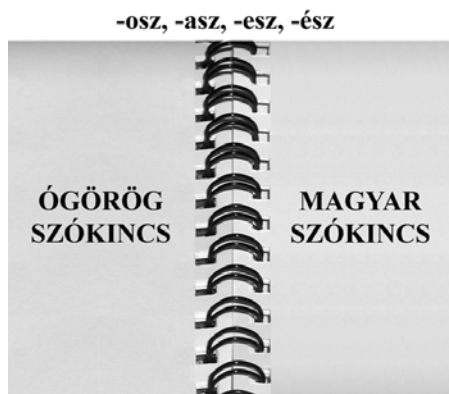
Továbbá a magyar szókincsben az *-osz, -asz, -esz, -ész* (ezután a rövidség kedvéért: *-osz*) végződésnek a távoli múlttól máig történt kiejtésbeli változása, mi több, a következők alapján nyugodtan állítható, hogy részbeni lassú eltűnése, igen könnyen nyomon követhető – feltételezve természetesen, hogy a teljesen szelyp beszéd volt az eredeti állapot. Ám éppen ezt igazolja az, hogy e

végződés kiinduló állapotának és máig tartó sorsának feltérképezéséhez éppen az ógörög szavak hívhatók legtökéletesebb bizonyosságul. Figyeljük csak, hogy a régi ógörög szavakhoz viszonyítva:

- 1) Az *-osz* végződés sok régi szavunkban változatlan: kaülöz [καυλος] = kalász (tollcséve, dárdanyél vége), (h)alieüz [αλιευς] = halász, thétész [θητης] = tétész (aki tesz, ad), khümosz [χυμος] = kumisz, kolpiasz [κολπιας] = kolbász (duzzadt, buggyos), pínosz [πινος] = penész, de hasonlatosan pl. eüz [ευς] = jósz (jó-osz > jósz, ma a jósz-ág szó gyöke, a szótő: jó, jav, pl. javak).
- 2) Az *-osz* végződés *sz* hangja szavaink jelentős részében *s*-sé vált: pürrosz [πυρρος] = piros, édüz [ηδυσ] = édes; kallimosz [καλλιμος] = kellemes, eirénikosz [ειρηνικός] = árnyékos (békés, nyugalmas), thetósz [θητός] = tetős, tétes (pl. rátétes), akidosz [ακιδος] = akadós.
- 3) Számos szavunkban az *-osz* vég *sz* hangja *c*-, *cs*-, *z*-vé vált, pl. pikrósz [πικρός] = pokróc, ákis [ακις] = ákics (hegyes, szúrós, innen az akác szó is), kütosz [κυτος] = kutacs, kserósz [ξερός] = száraz, de hasonlatosan pl. osz [ος] = az (régii osztán ma aztán).
- 4) Igen sok szavunk végéről pedig egyszerűen eltűnt a régi *-osz* végződés. Például szákkosz [σακκος] = szák, khórtosz [χόρτος] = kert, szírosz [σιρός] = sír (verem), oürosz [ουρος] = ür, ikelosz [ικελος] = iker (hasonló), állosz [αλλος] = ál (hamis), szaprósz [σαπρός] = seprő (korhadt üledék, pl. a bor alján).
- 5) Az *-osz* végződés ritkán változott meg a fentieknél jobban, főként csak az egész szó erőteljes módosulásával egyetemben. Bár ebben a rövid tanulmányomban mellőzöm a jelentősen elváltozott szavakat (mint pl. kataoütészisz > gutaütés – valójában kata-ütözés > guta-ütődés –, értsd: leütődés, "mint akit leütöttek"), de tájékoztatóul bemutatok itt néhány nagyobb kiejtésbeli változást is:

aszpáragosz [ασπαραγος]	spárga
boükranosz [βουκρανος]	bugris, azaz ökörfejű
boülios [βουλιος]	bölcs
nearosz [νεαρος]	nyers (új, friss, a nő – mint nő, növekmény – gyökből)
népiosz [νηπιος]	nyápic (együgyü, fejletlen), de pontosan ez a <i>népies</i> szó is
periagész [περιαγης]	pörge
szkülaksz [σκυλαξ]	kölyök (a szókezdő és a szóvégi <i>sz</i> egyaránt lemaradt)
üakinthosz [υακινθος]	jácint

A fentiekből megállapíthatjuk, hogy az *-osz* szóvég ógörög-magyar egybeesése (mint láttuk: nem csak hangzásra, hanem jelentésre is teljesen egybeesnek!) már önmagában is oly erősen egygyé fűzi e két nyelv szókincsét, mint két lapot a spirál:

Semmivel sem támadható megállapítás, hogy a közös *-osz, -asz, -esz, -ész* végződés spirálként egyesíti a két lapot, azaz fonja együvé a két szókincset.

2) TOVÁBBI ÓGÖRÖG-MAGYAR SZÓALKOTÓI EGYBEESÉSEK

A továbbiakban a következő jelöléseket alkalmazom:

1) Az ógörögben az 1. sz. 3. sz. -ol (vmit folyamatosan tesz, pl. vacak-ol) esetében hiányzik az o utáni l hang. Ezt az l-t nem írták ki, talán nem is ejtették, ám a hosszú ó (ω) szóvég jelzi a helyét: ez törvényszerű kiejtési módosulás a mai tájszólásban is. Az -l elhagyására és egyúttal az előtte lévő magánhangzó hosszúvá válására példák: mit hozol, viszel, kapol = mit hozó, visző, kapó. (Ez a szabály a testvér r, l hangokra egyaránt érvényes, mert pl: mikor > mikó, akkor > akkó, de szó belsejében is ez történik, pl. szöllő – szőlő.) Ugyanerre ógörög példák: güpszó [γυψω] = gipszel, broméó [βρομεω] = brummol, teükhó [τευχω] = tákol, légó [λεγω] = legel (felszed, összeszededet; Czuczor Gergely szerint a szó eredeti alakja: élegel). Hogy a szavak egyeztetése és értelmezése a továbbiakban a lehető legkönnyebbé váljon, jelölöm ezt a mai kiejtéshez viszonyítva elhagyottnak tekinthető -l hangot, mégpedig így: (l).

2) A magyar szótárírók már 150 éve nagyon ódzkodnak attól, hogy egy idegen szó jelentésével a vele azonos magyar szót adják meg. Az természetesen megérthető, hogy amikor például a nyilvánvaló magyar megfelelő: „szarul álló”, akkor csak ezt találjuk megfeleltetésként: „nem egészen egyenesen álló”. Így dicséretesen győz a finom beszéd (igaz, a valóságot azért éri némi sérelem). Azt is elismerjük, hogy egy egyszerű, nem szófejtő szótártól nem is kérhetjük számon a kiejtésben többé-kevésbé már módosult szó azonosítást, továbbá az olyan szót sem, amelyet megértünk ugyan, de azóta mással cseréltük fel, pl. józás (javítás): gyógyítás. Arra azonban nincs mentségük a magyar szótáríróknak, hogy amikor a megfelelő magyar szó szemet szűrőan ugyanaz, mint az ógörög, pl.: „tákol”, avagy „kópé”, akkor nem ezeket a szavakat, hanem csak e körülírásokat olvashatjuk: „készít, csinál, épít, létrehoz”, illetve: „ravasz, hazug, szélhámos”. Ám végül is ez nagyon nagy segítség. Ugyanis éppen ezek a gyakran bőségesen felsorakoztatott „szinonímák” bizonyítják a lehető legerősebben, hogy pl. valóban tákol, illetve kópé írandó a teükhó és a kópisz mellé magyar megfelelőként. Hogy pedig mindig világosan lássuk, mi áll a szótárban, az általa megadott jelentéseket dőlt betűkkel szedem.

3) A ma már nem használt vagy már elváltozott kiejtésű, ám kis gondolkodással mégis jól megérthető, megfelelő szavakat idézőjelbe teszem.

4) A pusztán csak kiejtést díszítő vendéghangokat felhúzott kis betűvel jelölöm, pl. ^klopikósz: lopikás, ^pszammosz: szemes, ^eszkeüosz: eszköz.

Példák az ezek szerinti jelölésre:

édüsz [ηδυσ]	édes: <i>kellemes, barátságos személy</i> ; ma pl. édes gyerek,
édesem	
^k lopikósz [κλοπικόσ]	lopikás, <i>lopós, tolvaj természetű</i>
óthéó(l) [ωθεω]	„odéol” = odaol, értsd: oda-ol, ma l > z váltással: oda- <i>arrébb tol, taszít, lök</i> (odáz természetes
oz > odáz:	
ellentéte: ide-ez > idéz)	

Most pedig folytassuk a témát.

Ha igaz az, hogy az -osz szóvég eggyé fűzi a magyar és az ógörög szókinccset – s különösképpen hogy ezt bizonyítottuk is a fentiekben –, akkor szükségszerűen nem ez az egyetlen azonos szóképző elem. A nagyon sok egyezés közül itt és a következőkben csak néhányat mutatok be.

A szavakat itt szervezzük gyök szerinti csokrokba: így még a szófejtésben járatlan ember is könnyen felismeri az egybeeséseket. E módszer tisztán láthatóvá teszi egyben azt is, hogy leg-

gyakrabban csak látszólagos az egyeztetett szavak közötti különbség, főként csak az ógörögök lágy és zárt (s bizony: hanyag) kiejtéséből és a két ábécé eltéréseiből fakadnak.

Íme tehát számos további szóképző elem egyezésének igazolása, gyökök szerint szervezett szókrok segítségével (az sz > s, z módosulás itt is megfigyelhető):

omoion ₁ [ομοιον]	amolyan: <i>hasonló, egyenlő</i>
omoion ₂ [ομοιον]	amolyan (módon), <i>ugyanúgy</i> ; „amoly-on”, mint pl. hasonlatos- <u>an</u> , egyenlő- <u>en</u>
omoiosz [ομοιως]	amolyas: <i>hasonló vkihez/vmihez, ugyanolyan, egyenlő</i>
omoiószisz [ομοιωσις]	„amolyozás”: <i>hasonulás valamihez</i>
omoióo(1) [ομοιόω]	amolyol: <i>hasonlónak nevez, hasonlóná tesz, hasonlóná válik</i>
omósz [ομως]	„amás”: <i>egyenlő vmivel</i>
ómotagész [ομοταγης]	„amatagos”: <i>ugyanabba a sorba, vonalba tartozó</i>
omophülosz [ομοφυλος]	amafélés, amaféle (phülosz = félés, féle): <i>egyforma, ugyanahhoz a fajtához, fajhoz tartozó, egy nemzetségű, rokon</i>
pisztósz [πιστος]	biztos: <i>igaz, szavahihető, bizonyos, bizakodó, bízó vmiben</i>
piszünosz [πισυνος]	bizonyos vmiben: <i>bízó vmiben</i>
pithanótész [πιθανότης]	bizonyítás: <i>meggyőző érv</i>
pithanósz [πιθανος]	bizonyos, <i>meggyőző, szavahihető vki számára</i>
pithékosz [πιθηκος]	bizákos (elbizakodott): <i>ostoba, öntelt alak, majom, innen a homopithekusz szó</i>
pisztószisz [πιστωσις]	„biztozás”: <i>hitelesítés, megerősítés, ma: bebiztosítás, megerősítés</i>
kakkáo(1) [κακκω]	<i>kakál</i>
kakké [κακη]	<i>kaka</i> , ma csak gyermeknyelven használatos, legtöbb esetben a szar szóra cserélődött, de ez is megvolt az ógörögben, csak k vendéghanggal: sz ^k ór = szar: <i>trágya, ganaj</i>
kakóo(1) [κακω]	„kakaol” > kakaoz > kakáz, értsd: <i>bemocskol, rosszat tesz vkinek, bántalmaz, gyötör</i>
kakósz [κακος]	kakás: 1) <i>rossz ártalmas, csúnya</i> ; a mama ma is ezzel a szóval riasztja el a gyereket a csúnyától, ártalmastól: „kakás!”, tehát ez a gyerekriasztó szó sok-sok ezer éve töretlenül elhangzik az anyák ajakáról, 2) <i>gazember, gyáva alak</i> ; ma: szar alak
kall [καλλ]	kell, kellő, kel-, mint kellő, kelendő, kellem
kállimosz [καλλιμος]	kellemes, <i>szép, jó, kedvező</i> (pl. szél)
kállosz [καλλος]	kellős, <i>szépség, szép tárgyak / dolgok</i>
kallüno(1) [καλλυνω]	„kellenyel”: <i>tetszeleg, szépít, tisztít</i>
fané [φανη]	fénye: <i>fáklya</i> (oly szerkezetű szó a fénye, mint a bögre, göbe)
faeinósz [φαινως]	fényes: <i>fénylő, ragyogó, csillogó</i> (ebből a Vénusz szó, lásd alább: fánosz)
faeino(1) [φαινω]	fényel: <i>fénylik, ragyog</i>
fainolisz [φαινολις]	fényelős, ma: <i>fénylő, fényt adó</i>
fainó(1) [φαινω]	fényel: <i>láthatóvá tesz, láthatóvá válik</i>
fánósz [φανός]	fényes (ua., mint faeinosz, csak nem kettős magánhangzóval)

oür [ουρ]	űr
oüréó(l) [ουρεω]	űröl: <i>vizel</i>
oürészisz [ουρησις]	„űrözés”: <i>ürítés, vizelés</i>
oürétikosz [ουρητικος]	ürítékes: <i>sokat vizelő, vizeletre emlékeztető</i>
oüron [ουρον]	üreny: <i>vizelet</i>
pür [πυρ]	pír: <i>tűz</i>
prügó(l) [φρυγω]	„pírgol” > pörköl: <i>pírít, süt, kiéget</i> (innen a latinus végű purgatórium szó)
pürésszó(l) [πυρεσσω]	parázsol vagy perzsel: <i>lázás</i>
pürószisz [πυρωσις]	pírozás (tüzezés, hevítés): <i>főzés, égő fájdalom</i>
pürrikhosz [πυρριχος]	„pirikés” (píroskás): <i>rőt</i>
pürrósz [πυρρος]	píros: <i>tűz színű</i>
pürszódész [πυρσωδης]	„pírzódós”: <i>vöröslő, lángoló, tüzes</i>

3) ÖSSZETETT SZÓKÉPZŐ ELEMÉK EGYEZÉSE

Az összetett szóképző elemek azonossága még inkább megerősítik az eddig tapasztaltakat.

a) Például a boroz szó gyöke: bor, ehhez járult az *-oz*. A boroz szót tovább bővítve az *-ás*-sal: borozás. A két vég együttesen: *-ozás*, magas hangrendben: *-ezés, -ézés*. (A *z > l* váltás is gyakori, pl. porozás > porolás) Az ógörögben ugyanez a szelyp kiejtés miatt: *-ószisz [-ωσις]*, *-észisz [-ησις]*, *-eszisz [-εσις]*. Ezt igazolja az alábbi szósorozat:

elattoszisz [ελαττωσις]	alattozás: <i>kisebbités</i>
thakészisz [θακησις]	„székezés” <i>z > l</i> : <i>székelés</i> (ülés)
thészisz [θεσις]	teszés = tevés: <i>elhelyezés, letevés, megállapítás</i> (e szó a tézis)
iászisz [ιασις]	józás: <i>gyógyítás</i>
noeszisz [νοεσις]	nézés, <i>észrevevés</i>
nómészisz [νωμεσις]	nyomozás, <i>vizsgálás</i>
oürészisz [ουρησις]	űrözés, <i>z > t</i> : űr -ítés > <i>ürítés, vizelés</i>
pisztószisz [πιθτωσις]	„biztozás”, <i>hitelesítés, megerősítés</i> ma: <i>bebiztosítás, megerősítés</i>
pürószisz [πυρωσις]	pírozás = (tüzezés) <i>hevítés, főzés, égő fájdalom</i>
térészisz [τηρησις]	tározás (<i>l > z</i> : <i>tárolás</i>): <i>megőrzés, börtön</i> ; innen a <i>tart, tartósít, tartalom, tárol</i> stb. szavak

b) Mai szavak: karikás, pántlikás, taktikás, veritékes, árnyékos, akadékos, de értjük pl. a régies játszikás, anyikás, akasztékos szavakat is. Ezek azonos szóvége: *-ikás, -ékes, -ékos*, az ógörögben ez: *-ikósz [ικός]*. E végződésre ógörög példák:

eirénikósz [ειρηνικός]	árnyékos: <i>csendes, békés</i>
thérátikósz [θηρατικός]	terítékes: <i>vadászati, vadászatra vonatkozó</i>
^k lopikósz [κλοπικός]	lopikás: <i>lopós, tolvaj természetű</i>
küklikósz [κυκλικός]	„csuklikos”: <i>kör alakú, kör-</i> (a <i>k > cs</i> váltásra példa: Készar(osz) > Cézár > Császár), <i>körbe fordul, ahogyan a csukló is, de az ajtót is csukjuk; a csuk régi kük [κυκ], kók kiejtése ma is él: Küküllő neve is</i>

	hajladozót jelent, tekervényes medre révén, de a kókad, káka szó is hajlót jelent; csuklikás latinosan ejtve: ciklikus
kükloforikósz [κυκλοφορικός]	„csuklóforikás” = körbeforgós, körben mozgó; 1) kük magyarázatát lásd fenn, 2) for: mint forog, forgolódik
müthikósz [μυθικός]	„motyikás”, latinosan ejtve: <i>mítikus</i> (moty = müth: mesét beszédet jelent, ugyanis müthe [μυθε] th > sz: mesze > mese, m > b: besze, ebből a beszéd (míthosz tehát motyos, bármilyen viccesnek is hangzik ez első hallásra, mithológia pedig motyológia), s innen a mise szó is
öüretikósz [ουρητικός]	üritékes, <i>sokat vizező, vizeletre emlékeztető</i>
paidikósz [παιδικός]	pajtikás: <i>gyermeki, gyermeteg</i> (paj = baj, innen a pajkos: bajcsináló, pajtás, bajtárs szó is)
penthikósz [πενθικός]	bánatikás (pent > bánat, közbeékel a-val): <i>gyászos, gyászteli</i>
poétikósz [ποιητικός]	poétikás: <i>költői</i> (po a fi szót rejti, itt fialás értelemben, tehát poétikás mai kiejtéssel „fiatikás”, poéta pedig „fiató” lenne; ez a gondolat ma is áll: költő = keltő, akár a kotlós)
sz ^p oradikósz [σποραδικός]	szóradékos: <i>szétszórt, egymástól távoli</i> (a p csak vendéghang; sz ^p or = szór, például sz ^p oros [σπορος] = szórás, vetés)
taktikósz [τακτικός]	taktikás: <i>jól kigondolt</i> (e szó gyöke: ták, tak, tehát taktikás = jól tákolt, jól összetákolt)
tarikósz [ταρικός]	„tárikás”: <i>tárolt, tartósított, az ógörögben: bebalzsamozott holttest, tartósított hús</i>

c) Máig hajlik a nyelvünk a dz hangra (ógörög jele: ζ.): fiadz, leledz, nyiladz, csokolódz, máladz (ógörög ue.: [μαλαζ] = máladz) stb., csak manapság, ha folyamatosságot akarunk kifejezni, olykor már illik utána tennünk az -ik-et, pl. sarjadz-ik, tekerődz-ik, avagy -és véggel: leveledzés, ágadás. Az ógörögben az -ol (folyamatosan tesz valamit, pl. tag-ol, szám-ol) gyakran következett az -edz, -odz után. E két végződés együtt: -edzel, -odzol, -idzel, -ödzol. E szóvég áll ma pl. dz > sz, z váltással a gyöm-öszöl, neh-ezel szóban is. S példa az összevonódásra: bont-odzol > boncol, vonodzol > vonszol. Ez az összetett szóvég az ógörögben: -idzol [-ιζω], -adzol [-αζω]. E szóképző elem lassú háttérbe szorulása, összevonódása, de a dz változékonysága miatt is már több figyelem kell az alábbi szavak megértéséhez, de ez nem jelenti azt, hogy „idegen” szavak lennének:

biadzo(1) [βιαζω]	„bujádzol”, bujálkodik: <i>erőszakoskodik, erősködik</i>
gemidzo(1) [γεμιζω]	gyömidzöl dz > sz: gyömöszöl: <i>megettolt vmit vmivel, töm</i>
kheiridzo(1) [χειριζω]	„karodzol”, ugyanis kheir = kar s az ógörögök ez alatt a kezét is értették, így a szó összetevői: kar, kar-oz, karoz-ol: <i>kezel, ellát</i> ; karoz ma z > l váltással is él: karol, felkarol
melidzo(1) [μελιζω]	„málodzol”, azaz másaszt: <i>szétdarabol</i>
óthidzo(1) [ωθιζω]	„odádzol” (odázol): <i>odább lök, nyom, taszít</i> (lásd a 2) rész elején lévő szómagyarázatot is)
orgidzo(1) [οργιζω]	„hergidzol” > hergel, <i>megharagít, fölizgat</i> ; ugyanis org = (h)erg, miből: hergel, haragol (mást)
orthiádzo(1) [ορθιαζω]	„ordiádzol”, ma: ordít, <i>felemeli a hangját, kiált</i>
paidzo(1) [παιζω]	„pajdzol” > pajkoskodik, <i>játszadozik, szórakozik, szerelmi játékot folytat</i> ; s a paidz még ott áll a pajz-án szóban

riptádzo(l) [ριπταζω] röptédzel: *ide-oda dob*, pl. ripto(l) [ριπτω] = röptél, ma: röpít
 szkeüadzo(l) [σκευαζω] °szködzöl > eszközöl (szkeüosz = °szköz, az e csak előhang),
 azaz eszközzel tesz vmit: *készít, felszerel*

4) EGY SZÓGYÖK RÉSZLETESEBB BEMUTATÁSA: TÁK

Eddig az egyezésekre mutattam példákat. Most pedig irányítsuk figyelmünket az eltérésekre. Mivel teljes képet itt nem rajzolhatunk fel, ezért egy már eléggé háttérbe szorult szógyököt választottam „állatorvosi lónak”, a ták-ot, hogy legalább az eltérések jellegéről kapjunk megbízható képet.

Megjegyzés: A szógyökökre épülő nyelv sajátossága, hogy ha egy népesség két ágra szakad, a szókincs számottevően megváltozhat anélkül, hogy maga a nyelv változna – amennyiben mindkét ágban ép marad a gyökrendszer. Ugyanis a képzett szavak születnek, elhullnak, ám a gyökrendszer lényege éppen az, hogy mindig ugyanazokból a gyökökből építetnek fel a szavak itt is, ott is (lásd az előző részt). Ugyanakkor a szóalkotó elemek, a ragok is gyökök, legfeljebb a jelentésük elhomályosul, főképpen a szavakba „fagyva” torzulnak el az idő múltával. De aztán e szavak is elhullnak, ám a szóköltés töretlenül folytatódik, mégpedig a továbbra is közös szógyök készletből és szóképző elemekből. Így mindkét ág egy kis figyelemmel kölcsönösen megértheti egymás szavait s erősebb szókincs eltérés esetén is csak azt mondhatja egyik a másikának, hogy mi nem úgy nevezzük meg ezt vagy azt, mint ti. Például „mi nem azt mondjuk, hogy lebke (lepke), hanem azt, hogy pillongó (pillangó)”. (Ezért nincs és nem is lehet olyan magyar nyelvjárás, amelyet ne értenénk meg mindannyian.) A gyökrendszerű ősnyelvnek e szükségszerű sajátosságára is jó példázat az alábbi bemutató.

Mivel a ták gyök egykori nagy virágzása leáldozóban, ezért szükségszerű, hogy a régen rá épített szavak némelyike már teljesen kikopott, egy részének jelentése pedig beszűkült. Ám a pontosan értett szógyököknek és a mindmáig meglévő szóképző elemeknek köszönhetően egy kis figyelemmel mégiscsak hiánytalanul megértjük őket. Mert mindvégig „házon belül” maradunk: egyetlen, magyar nyelven kívüli, idegen elemet sem kell segítségül hívni a már teljesen szokatlan szavak megértéséhez sem. Sőt, ennél nagyobb eredményt kapunk: kiviláglík az akkori szóalkotói szándék, szóalkotói gondolkodásmód, s az egykoriak világlátása, sőt humora is.

Ták, tak, tek egymáshoz illesztést, illeszkedést, fedést, toldást, összeillesztést jelent, régen áttételesen kiszabott rend jelentése is volt. E gyökből a takar, takaró, takács, tákol, de a takony szó is (mert illeszkedik az orr belsejébe). A régi tákos szó jelentése: tákka-ellátott, tehát valamiféle hozzáillesztett résszel rendelkezik. Aki tákka: valamit összeillesztget, egymáshoz illesztget, végeredményben létrehoz valamit, s ez a tákkaolmány. A tervet is tákkaolják. A régiek szerint az ügyes mester jó tákkaoló, a mestermű jól tákkaolt vmi. Tak t > sz módosulattal: szak, innen pl. az szakma, szakmány (tehát eredetileg tákka, tákkaolmány) szó. A tekenyő, teknyő, teknő = tákkaanya is tákkaolt alkalmatosság, deszkából. A tákkaolt valami általában: teknye, tekne, tekné (-ne, -na: -nye, -nya, mint ami a pernye, koponya szó végén is áll, s példa az n-ny váltásra: dékán-dékány, kalán-kalány). S innen már egyenes út vezet pl. a technikás (tákkaolnyikás) szóhoz, jelentéséhez, továbbá a taktikás szóhoz is: jó elképzelt a tákkaolás módja. Az ógörögök a gyereket is tákkaolták, így a gyerek is tákkaolmány, tákkaosz, tákkaony, zártabban ejtve: takony. Pl. ógörög taknyozás (lásd alább) = szülés. Bizonyára mindig is szójátékra adott alkalmat, hogy e tákkaony szóra „hajaz” a takony szó. Pl. „kis taknyok” (tákkaonyok) csak annyit jelent, hogy kis tákkaolmányok. A tákkaolás régen nem jelentett ügyetlenséget. S épp ezért vigyázat: ha egy mester valamit összetakkaolnyolt, az annyit jelentett, hogy jó tákkaolást végzett.

Az ógörögök a tákka szót hét féle képpen írták és bizonyára ejtették is (ami jelzi, hogy több tájnyelvi változás érvényesült): tak [τακ], ték [τεκ], tekh [τεχ], teükh [τευχ], tük [τυκ], tok [τοκ], tük [τυκ]. Itt a mai tákka kiejtést veszem alapul.

taktósz [τακτός]	latinosan: taktus [*] , valódi érteménye: egymás mellé illesztett, azaz tákolt, áttételesen: <i>elrendezett, elrendelt, meghatározott</i>
tékosz [τεκος]	ták(osz), tákos: <i>gyerek, ivadék</i> , talán e tékosz szóból származik a hékás szó
teknóo(l) [τεκνώω]	taknyóol, takonyol, tákonyol: <i>gyereket nemz, szül</i> , vagyis a közösülés: <i>gyerektákolás</i>
teknon [τεκνον]	taknyon, táknyány: <i>gyerek, fióka, kölyök</i>
teknogonéo(l) [τεκνογονεω]	taknyagányol, gyereket gányol: <i>gyerekeket nemz, szül, létrehoz</i> (gányol = készít)
teknogónosz [τεκνογονος]	taknyagányos, gyerekgányoló: <i>gyerekeket nemző / szülő</i> (gányol = készít)
teknopoiéo(l) [τεκνοποιεω]	„taknyabajol” (értsd: táknyot bajol): <i>gyereket szül</i> , ahol poiéol = bajol; e baj (mint bajmolódás) áll b>v hangváltással a vajúdik szóban, mely tehát: <i>bajódik</i>
teknószisz [τεκνωσις]	taknyozás: <i>szülés, világrahozás, nemzés</i>
teknóusz [τεκνους]	taknyos, tákonyos: <i>gyerekes, akinek gyereke van</i>
tektón [τεκτων]	„táktány” [*] , tákolás a mestersége: <i>asztalos, ács, kézműves, művész</i> , általában <i>mesterember, mestere vminek</i>
tektionikosz [τεκτονικος]	„táktonyiká” ^s : <i>építésben, ácsolásban jártas</i> ; úgy jön ide a tektonika, hogy a földfelszín lemezei is illeszkednek, s épp az illeszkedés a tak, ták alapjelentése
tekhné [τεχνη]	táknya: <i>ügyesség, valamely mesterség módszere</i>
tekhnádzó(l) [τεχναζω]	táknyádzol: <i>kigondol, kieszel</i>
tekhnikósz [τεχνικός]	teknikás: <i>jól tákoló, azaz ügyes vmiben, szellemes, elmés</i> , áttételesen: <i>mesterséges, ravasz, fortélyos</i>
teükho(l) [τευχω]	tákol: <i>készít, csinál, épít</i>
tikto(l) [τικτω]	„táktol” ^s : <i>szül, kölykezik, nemz</i> ; valószínűleg innen a tik – tyúk szó: <i>nem mondható, hogy ne tiktolna = ógörögösen s magyar népiesen: tiktóna, táktóna rendszeresen</i>
tokász [τοκας]	tákosz: <i>vemhes, ellő, kotló</i> (költő = keltő), <i>termékeny, megfiadzott</i>
toketüsz [τοκετυς]	tákódás: <i>szülés</i>
tokeüsz [τοκευς]	tákász: <i>atya, nemző</i> (alighanem ősi humorforrás a tákász és a tőkös szavak egymásra „hajazása” is)
tókosz [τοκος]	„tákás”, tákos: <i>szülés, vajúdás, sarj, leszármazott</i>
tüktósz [τυκτός]	„táktos” [*] : <i>jól kidolgozott, teljes, ember készítette vmi</i> , értsd: <i>tákolt, tehát nem természetes</i>

^{*}A tákt, takt végén lévő -t ugyanaz, mint ami a hant, pánt, csont, fiat(al) stb. szavak végén is áll.

5) NÉHÁNY ÖSSZETETT ÓGÖRÖG KORI SZÓ

A lehető legfürgébben a szóösszetételek változnak, esnek ki, születnek újak. Így igen nagy a jelentősége annak, hogy az ógörög összetett szavak számot tevő része jól megérthető még ma is a mai magyar szókincsből.

düszaulosz [δυσαυλος]	1) düsz = gyász, eredeti jelentése: <i>rossz, nehéz</i> , 2) aul = <i>ól</i> , δυσ-αυλος = gyászólas : <i>rossz szállást adó</i>
-----------------------	--

elatonéo(1) [ελαττονεω]	1) elatto = alatta, 2) néol = l > z: <i>néz</i> ; ελαττο-νεω = alattané (lát): <i>hiányt lát valamiben</i>
thüráthen [θυραθεν]	1) túr = tár(uló): <i>ajtó</i> ; 2) áten (átan) az át (~ túl) szóból, θυρ-αθεν = túr-átan = ajtón kívül
thürórosz [θυρωρος]	1) tür = tár(uló): <i>ajtó</i> , pl. kitür = kitar, 2) órosz = <i>őr(ös)</i> , θυρ-ωρος = túrór : <i>ajtóőr</i>
kakóboulosz [κακοβουλος]	1) kako = <i>kaka</i> , szar, boulosz = <i>bölcs</i> , κακο-βουλος = szar bölcs : <i>akinek értelmetlen gondolatai vannak, rossz tanácsot adó</i>
kakothroosz [κακοθροος]	1) kako = <i>kaka</i> , szar, 2) throosz = duruzs: <i>zsivaj, kósza hír</i> , κακο-θροος = szarduruzs : <i>becsmérlő, gyalázó</i> (ma is mondjuk a kósza hírre, hogy „azt duruzsolják”)
kakopinész [κακοπινης]	1) kako = <i>kaka</i> , szar, 2) pinész = <i>penész</i> , κακο-πινης = kakapenész, mai szokás szerint megfordítva: penészes szar : <i>aljas, nagyon piszkos</i>
kakophónosz [κακοφωνος]	1) kako = <i>kaka</i> , szar, 2) fon = <i>hang</i> , de valóban a fon szóval azonos, mint fonadék, amit a csicsergő madár népművészeti ábrázolásain jól láthatunk: a madár csőréből növényi fonadék jön elő; így κακο-φωνος = szar fonás = szar (rossz) <i>hang(zás)</i>
kallipeposz [καλλιπεπλος]	1) kalli = <i>kellő, tetszetős</i> , 2) peplosz = <i>takaró</i> (innen a paplan), καλλι-πεπλος = kellő paplos : <i>tetszetős paplanos, azaz takarójú, ruhájú</i>
kallitekhnész [καλλιτεχνης]	1) kalli = <i>kellő</i> , 2) tekhnész = <i>táknász</i> : <i>tákoló</i> ; καλλι-τεχνης = kellő-táknász : <i>szépen tákoló</i> (dolgozó)
meliédész [μελιηδης]	1) méli (máló, lágy) = l > z: <i>méz</i> , 2) édész = <i>édes</i> , μελι-ηδης = mézédes
melódia [μελωδια]	1) mel = <i>máló, lágy</i> , 2) dia = <i>tia, csia, té, tesz</i> ; μελω-δια = málócsia : <i>málasztó, lágy(ság)csináló, ellágyító</i>
nügtibromosz [νυγτιβρομος]	1) nügt = <i>nyugt</i> (éjszaka), 2) brom = <i>brumm</i> , νυγτι-βρομος = nyugtibrummos : <i>éjszakában brummogó</i>
nügtoürosz [νυγτουρος]	1) nügt = <i>nyugt</i> (éjszaka), oür(osz) = <i>őr</i> , νυγτ-ουρος = nyugt-őr : <i>éjszakai őr</i>
oligopisztosz [ολιγόπιστος]	1) olig = <i>alig</i> , 2) pisztosz = <i>biztos</i> , ολιγό-πιστος = aligbiztos : <i>bizonytalan, kishitű</i>
omotímosz [ομοτιμος]	1) omo = <i>ama</i> , tímosz = <i>címes</i> , ομο-τιμος = amacímes : <i>hasonló című, rangú</i>
omophülosz [ομοφυλος]	1) omo = <i>ama</i> , phülosz = <i>félés</i> , ομο-φυλος = amafélés : <i>ugyanahhoz a fajtához tartozó</i>
püriékész [πυριηκης]	1) pür = <i>pír, tűz</i> , 2) ék = <i>ék, hegy</i> , πυρι-ηκης = tüzes hegyű
üpoteszisz [υποτεσις]	1) üpo = <i>hupi</i> , ami alul lévőt jelent, pl. hupikék: <i>alig kék</i> , a kéksége alsó fokú, ógörögben üpopürrosz [υπο-πυρρος] = <i>pirosas, világos piros</i> , 2) teszisz = <i>teszés</i> , ma <i>tevés</i> ; υπο-τεσις = alá-teszés , <i>alátévés</i> , innen a hipotézis szó, mely mai kiejtéssel: „hupitevés” lenne; ebből az üp(o) szóból az ap(ad) = <i>lefele tart</i> szó is

6) ÖSSZEGZÉS

E tanulmány elején a csángó szelyp beszédből, mint különös örökségből indultunk ki, majd bemutattuk, hogy a magyar ugyancsak erőteljesen szelypesz beszéd, csak e téren nincs „összehangelődve” a csángó kiejtéssel. E nyomon tovább haladva rövidesen belefutottunk az ógörög nyelvbe. Természetesen itt nem nyilatkozhatunk a teljes ógörög nyelvről, hiszen csak egy kisebb szeletét tekintettük át, ám azt bizvást kimondhatjuk az előzőek olvastán, hogy az ógörög nyelvnek az a része, amelyet áttekintettünk, egyértelműen a magyar törzsnyelv egyik régi tájnyelvének tekintélyes méretű, összefüggő részlete. (Természetesen sokkal többről van szó, mint részletről, hiszen mindaz, amit bemutattunk, döntő mértékben behálózza a teljes ógörög nyelvet.)

Nem véletlenül írtam, hogy „tájnyelv”. Ugyanis nem beszélhetünk itt „leány-nyelvről”, mert a leány-nyelv valamely tájnyelvnek már nagyon nagy mértékű módosulata. Ám itt nem találtunk súlyosan értelemzavaró torzulást, a mai magyar nyelvhez viszonyított minden eltérés csak a szavak frissességét-régiségét jelenti, s ez egyértelműen és kizárólag az eltelt sok ezer év számlájára írható. Hiszen láttuk: sok-sok ógörög szó ma is létezik a magyarban, s a ma már nem használt szavak gyökei és szóképző elemei pedig hiánytalanul a mai magyar nyelv tartozékai. Hogy a tájnyelv és a „leány-nyelv” fogalmakat pontosabban megértsük, s azt is, hogy mi közöttük a lényegi különbség, olvassuk el figyelmesen, amit erről Czuczor Gergely ír (A magyar nyelv szótára, Magyar Tudományos Akadémia, 1862.):

./.../ „(a) leánynyelveken azt tapasztaljuk, hogy az anyanyelv szavaival jobbra úgy bánnak, mint merő lelketlen anyaggal, melyet majd megcsonkítva, majd megtoldva, néha kisimítva, majd összevisszahányva saját szerveikhez és izlésökhöz idomítanak a nélkül, hogy gyökeiket és képzőiket épségben hagynák, s alapértelmezésekről öntudatok volna. Ezekben a szoros ért. vett nyelvalkotó érzék és szellem kihalt, s helyette csupán az idomítási hajlam és ügyesség működik. (Az én kiemelésem.)

Márpedig egyértelműen nem ezt tapasztaltuk. A vizsgált mintában a gyökök és képzők épek, s az ógörögöknek hibátlanul megvolt róluk az öntudatuk is. (Ám éppen a fenti jellemzés illik oly sok mellett pl. a szlovák, vagy az angol nyelvre, lásd: Az angol szókincs magyar szemmel, Fríg Kiadó, 2007.) Az ógörögből vett mintában talált hibák is csak jellegzetes, egyszerű tájnyelvi hibák. Ráadásul főképpen olyan kiejtési hibákat találtunk, amelyeket 140 évvel ezelőtt a tájnyelv jellemzésére hozott példának Czuczor Gergely (i. m.):

„ ./.../ a tájnyelv a szókat gyakran kivetkőzteti eredeti alakjaikból, s valóban elrontja, illetőleg elkoptatja, ./.../ pl. magávó, hatómás = magával, hatalmas. Ily tájszók korcs volta abból látszik ki, hogy magukkal nem következetesek, mert aki így beszél: magávó, hatómás, nem mondja: vóm, v. vé, hanem velem, nem mondja: hatóm, hanem hatalom. Ezen tájbéli szórontást azért is szemmel kell tartania az értelmezőnek, mert helylyelközzel a deréknyelvben is előfordul pl. gyüszű = tüszű, tűző; bódúl, bódi = boldul, boldi. ”

S épp az efféle ógörög hibák jelzik legtisztábban, hogy nem az ógörögből lett a magyar, hanem a ma magyarnak nevezett nyelv (Kárpát-medencei) törzsnyelvének egyik tájnyelvéből lett az ógörög. Semmiképp sem lehetett fordítva: a korcsosulásból nincs visszaút.

A történelmi háttér feltárása a jövő történéseire vár.

Irodalom:

Cser Ferenc: *Gyökerek*, Anders Kft, Miskolc, 2000.

Cser Ferenc-Darai Lajos: *Magyar folytonosság a Kárpát-medencében*, Fríg Kiadó, Budapest, 2005.

Cser Ferenc-Darai Lajos: *Európa mi vagyunk*, Fríg Kiadó, Budapest, 2007.

- Czuczor Gergely: *A magyar nyelv szótára*, Magyar Tudományos Akadémia, 1862. CD-n kiadta: Arcanum Adatbázis, www.arcanum.hu, arcadat@axelero.hu
- Dr. Aczél József: *Ősgörög eredetünk és a kun-szókita nyelv*, Veszprém, Egyhármegyei Könyvnyomda, 1924, új kiadás: Fríg Kiadó, Bp. 2004.
- Grover S. Krantz: *Az európai nyelvek földrajzi kialakulása*, Imre István magánkiadása, Budapest, 2000.
- Györkösy Alajos-Kapitánffy István-Tegyei Imre *Ógörög-magyar nagyszótár* (Akadémia Kiadó, Bp. 1993.).
- Juhász Zoltán: *A zene ősnyelve*, Fríg Kiadó, Budapest, 2006.
- László Géza: *A magyar nyelv, mint a nyelvek egységes eredetének bizonyítéka*, Kaszás Sándor nyomdája, Szekszárd, 1931.
- Mario Alinei: *Ősi kapocs*, Allprint Kiadó, Budapest, 2005.
- Szabó István Mihály: *A magyar nép eredete*, Mundus Magyar Egyetemi Kiadó, Budapest, 2004.
- Szentkatolnai Bálint Gábor: *A tanul nyelv, avagy van-e magyarnak testvére?*, Erdélyi Múzeum Egylet, 1888. (*A magyar nyelv Dél-Indiában* címmel: Fríg Kiadó, 2007.)
- Varga Csaba: *A kőkor élő nyelve*, Fríg Kiadó, Budapest, 2003.
- Varga Csaba: *Az angol szókinccs magyar szemmel*, Fríg Kiadó, Budapest, 2007.
- Varga Csaba: *Ógörög: régies csángó nyelv*, Fríg Kiadó, Budapest, 2005.

7) FÜGGELÉK

ÓGÖRÖG-MAGYAR SZÓEGYEZTETŐ KISSZÓTÁR 350 SZÓ EREJÉIG, AZ EDDIG EMLÍTETT SZAVAKAT IS BELEVÉVE

(Az ógörög ábécé betűinek sorrendjében)

A (A, α)

aj [αι]	<i>aj, jaj</i>
ajaj [αι αι]	<i>ajaj</i>
(h)alieüs [αλιευς]	<i>halász</i>
ágádzo(l) [αγαζω]	<i>ágál, zúgolódvá fogad, zokon vesz</i>
ákorész [ακορης]	<i>akarós, semmivel be nem érő</i>
ákorétosz [ακόρητος]	<i>akaratos, telhetetlen</i>
állosz [αλλος]	<i>ál, hamis, másik, másvalaki</i>
aprhüs [απρυς]	<i>apus: papa</i>
aszpáragosz [ασπαραγος]	<i>spárga; e szó csak annyit jelent, hogy <u>nem</u> sz^póros > szórós, vagy szórász (spórás), értsd: nem virágpör segítségével, hanem gyökere által szaporodik</i>
aügé [αυγη]	<i>napfény, csillogás, ragyogás, tűz fénye, szem ragyogása, innen a következő mai szavak:</i> aügé > üeg > üveg aügé > ég (égbolt) aügé > ég (lángol) aügé > ieg > jég
aülé [αυλε]	<i>ól, kettős magánhangzóval: aul(a); a szó összetétele: ó-ol,</i>

másként: óv (ó távolít, avagy régít jelent, tehát óol eredeti jelentése: biztonságos távolra helyez, innen az oltalmaz szó is), ebből a *karám*, *mezei állatok tanyája* értemény, másodlagosan: *palota*, *templom*

B (B, β)

baiosz [βαιός]	bájos, <i>kicsiny</i> , <i>gyenge</i> , <i>egyszerű</i>
bászko(l) [βασκω]	bászkol > mászkál: <i>jön</i> , <i>megy</i> (innen: basz = mász, megmász: meghág, baszkol-ódik); mász > moc(og) > moz(og)
basztag(ma) [βασταγμα]	basztag b > v: vastag: <i>teher</i> ; ebből a vas szó; basztagmából szóösszevonással a böszme szó (viszont ógörög vas: szidérosz, innen pedig a cíder, cudar, azaz vasszívű szó)
b ^ü déó [βδεω]	„büdéol”, <i>büdösít</i> , <i>szellent</i> , бүдéol ma d > z váltással: бүзöl
biadzo(l) [βιαζω]	„bujádzol”: <i>bujázkodik</i> , <i>erőszakoskodik</i> , <i>bántalmaz</i>
bombéo(l) [βουμβηω]	bömböl: <i>süvít</i> , <i>zúg</i> , <i>morog</i> , <i>tompa hangot ad ki</i> , innen a bomba szó is
boübalosz [βουβαλος]	bival(osz): bivaly, a szótár szerint <i>afrikai antilopfajta</i> , viszont boüböszion: <i>marhalegelő</i> ; bival v > f hangváltással: buffal(o), a közbeiktatott v hang nélkül: bull; az alapgyök: fú > bú, pl. a gyereknyelvi „bú boci”, lásd még: boüsz
boükranosz [βουκρανος]	bugris, azaz <i>ökörfejű</i>
boüliosz [βουλιος]	<i>bölcs</i> , <i>megfontolt</i>
boüsz [βους]	bösz, a búú, boú, b > f: fú), mint bödül, bög szóból: <i>ökör</i> , <i>bika</i> , <i>tehén</i> , kicsinyezve: boci
brákho(l) [βραχω]	„brekel” (ma: brekeg), azaz rekeg (pl. rekedt) a b csak előhang): <i>zörög</i> , <i>csikorog</i> , <i>ordít</i> , <i>nyerít</i> ; mára kettévált a ^b rek, rek gyök, innen a ^b rekeg, másik ágon pl.: rikkant, rikolt
brémo(l) [βρημω]	brumol: <i>zúg</i> , <i>hangzik</i> , <i>bömböl</i> , <i>tombol</i>
broméo(l) [βρομεω]	brumol: <i>zümög</i> , <i>dong</i>
brómosz [βρόμος]	„brumás”, értsd: <i>brummogás</i> , <i>zúgás</i>
bürsza [βυρσα]	bőr, бүrke: <i>kidolgozott bőr</i> , <i>dob</i> , бүrsz b > p váltással pers, miből a persely szó, ez ugyanis eredetileg: bőrzacszó

G (Γ, γ)

gam [γαμ]	gyám, tám; az ógörögök a házastársakat egymás gyámjainak, támaszainak tekintették (az alapkép: a fal és a falat tartó tám, gyám), innen a gyám, gám, gem áttételes „összekapcsolódás” érteménye, s ebből pl. a gémkapocs, gémes (gyámos, támos) kút
gamidzo(l) [γαμιζω]	„gyámádzol”: <i>házasít</i> ; gam: lásd fenn
gamika [γαμικα]	„gyámika”: <i>mennyegző</i> ; gam: lásd fenn
gaméliosz [γαμηλιος]	„gyámolios”: <i>mennyegzői</i>
gámosz [γαμος]	<i>házasság</i> , <i>mennyegző</i> , <i>lakodalom</i>
gampszós [γαμψός]	kampós, <i>hajlított görbe</i>
gampszóo(l) [γαμψόω]	„kampóol”, „kampol”: <i>begörbít</i> , <i>begörbüül</i>
gem [γεμ]	<i>gyöm</i> , <i>töm</i>

gemidzól [γεμιζω] „gyömidzol”, dz > sz: gyömösöl, megtölt *vmi* *vmivel*
 gürosz [γυρος] görös, körös, *kerek* (a garas is gürosz: *kerek*)

D (Δ, δ)

daio(l) [δαιω] d > gy: gyú-ol > gyúl: *gyújt, éget, lángol*
 délosz [δηλος] dél: *világos*, áttételesen: *szemmel látható, nyilvánvaló*
 de [δε] *de, ellenben, sőt, hanem, is*
 déóo(l) [δηόω] *dúl, elpusztít, széttép*
 did [διδ] *tud*
 didak [διδακ] *tudák, mint tudák-os, tudak-ol*
 didaktikosz [διδακτικός] *tudáktikás: tanításra alkalmas / hivatott*
 didakszisz [διδαχισζ] *tudákozás: tanítás*
 diné [δινη] *alapjelentése: körbe forduló, körben mozgás, örvény, ebből az alakja miatt: dinnye (kerek, körbe forduló), de áttétellel ez a szó a dunna (dunyha), dundi, duci és a düne is: mert dudorodók*
 düsz [δυσζ] *gyász; e szó eredeti jelentése: rossz, nehéz, pl. gyászos eredmény = rossz eredmény, gyászos napok = rossz napok, nehéz napok, gyászhuszár = rossz huszár*
 düszaulosz [δυσσαυλος] 1) *düsz = gyász (d > gy), eredeti jelentése: rossz, nehéz, 2) aul = ól, δυσ-αυλος = gyászólas: rossz szállást adó*

E (Ε, ε), É (Η, η)

é₁ [η] *-e, -é: kérdőszó kettős kérdésben*
 é₂ [η] *hé, pszt, csitt*
 eá [εα] *ejha!*
 eán [εαν] *(t)án, ha, hátha, feltéve, hogy*
 éd- [ηδ] *éd-, éd(osz) [ηδος]: élvezet, gyönyör, kellemesség, ez az édes szó érteménye is; Éden tehát édeny: gyönyör helye*
 édo(l) [εδω] *étol (ét-ol), azaz étkezik, eszik; s egy megjegyzést hadd fűzzek ide: édódé [εδωδη] = evés, étel, viszont édólion [εδω-λιον] = lakás, s bizonyára ebből az összecsengésből adódott időközben valamikor a lakoma, jólakni és a lakás, lakni szavak azonos alapszavai miatti zavar; sok példa van arra, hogy „a szó változik, a gondolat marad”, ám olykor a jelentés homályba vész*
 édo(l) [ηδω] *édel (ebből az édel-eg szó): elbájol, megörvendeztet, felvidít*
 édülidzo(l) [ηδυλιζω] *„édelidzol”, ma édeleg: hizeleg, kellemesen beszél*
 édüno(l) [ηδυνω] *édenyel (édenel): kellemessé tesz, fűszerez*
 édüs [ηδυσζ] *édes, kellemes, barátságos személy; pl. édesem, édes gyerek*
 ei [ει] *ej, hej: nosza, rajta*
 eia [εια] *ejha, nocsak*
 eite [ειτε] *ejde, vagy, akár, vagy pedig*
 eithe [ειθε] *ejde, ha, bárcsak, vajha; megmaradt „ejsze” kiejtéssel is*
 eirénaiosz [ειρηναιος] *árnyas, békés, békességes*
 eirénikosz [ειρηνικός] *árnyékos: csendes, békés*

elaszisz [ελασις]	<i>elűzés, száműzés, elhajtás</i>
elasszon [ελασσόν]	alacsony: <i>kisebb, kevesebb, alábbvaló vmiben</i>
elaszszóo(1) [ελασσώω]	alattól > alattól, alacsonyol: <i>kisebbít, kevesbít</i>
elasszon [ελασσον]	alacsony: <i>kisebb, kevesebb, rövidebb</i>
elattón [ελαττων]	lásd: elatton [ελαττων], a t > sz módosulás gyakori
elattoneó(1) [ελαττωνεω]	1) elatto = alatta, 2) néol = l > z: <i>néz; ελαττο-νεω = alatta-néz (lát): hiányt lát valamiben</i>
elattoszisz [ελαττόςις]	alattozás: <i>kisebbítés, áttételesen: hiány</i>
éleémoszüné [ελεημοσυνη]	<i>alamizsna, elemózsia</i>
embar(osz) [εμβαρως]	ember: <i>komoly, okos, kitartó</i> (a szóban lévő bar = pír tüzet jelent)
émósz [εμός]	„émes”: <i>enyém</i> (émoi [εμοι] = <i>enyém</i>)
en [εν]	<i>-en, -on, -ön, ben, bent</i> ; a magyarban <i>-en</i> b előhanggal: <i>ben</i>
épi [επι]	<i>ép, mint ép-ít, ép-ül, az ógörögben: rá, fölé, fölötte</i>
epidzéo(1) [επιζεω]	<i>ebédol, értsd: ebédet készít, viszont e szó jelentése: felforrósít, tehát az ebéd meleg ételt jelen</i>
éreiké [ερεικη]	<i>erika</i> (cserje), a szó <i>morzsoltat</i> jelent, bizonyára gyógynövény volta miatt
éko(1) [ηκω]	<i>ehol</i> (régiesen: <i>ehó, ehun</i>): <i>itt van</i> (latinban: <i>ecce</i>)
eksz [εξ]	<i>ki</i> , a szó eredetileg <i>eki</i> , ebből: <i>ki</i> , a szónévi magánhangzó kiesésével: <i>ek</i> , ebből sz vendéghanggal: <i>eksz > ex</i>
épán [επαν]	<i>éppen, éppen, mihelyt, mikor</i>
észükhia [ησυχια]	<i>éjszaka, régi jelentése: nyugalom, békesség</i>

TH (9)

thakeüo(1) [θακευω]	<i>székel: árnyékszéken ül</i>
thakéo(1) [θακεω]	<i>székel, ül, tartózkodik valahol, azaz valahol székel</i>
thakészisz [θακησις]	„székezés” z>l: <i>székelés, ülés</i>
thákosz [θακος]	<i>szék: ülőhely;</i>
théké [θηκη]	<i>téka: láda, doboz, koporsó</i>
thén [θην]	<i>tán, bizonyára</i>
thérátész [θηρατης]	<i>terítész: vadász</i> (az elejtett vad: <i>teríték</i>)
theridzo(1) [θεριζω]	„ <i>teridzol</i> ”, rövidebben: <i>terít</i> , az ógörögben: <i>arat, lekaszál</i> (a vadász is leteríti az állatot)
thermól [θερμω]	<i>termel</i> , eredeti jelentése: <i>melegít, érlel</i> ; érdekes, ám érthető a gondolati kapocs a nyári meleg érlelő ideje és a termés között, tehát egyáltalán nem véletlen pl. a <i>termosz</i> és a <i>termés</i> szavak azonossága (ezt a roppant érdekes gondolatrendszer részletesen bemutattam az <i>Ógörög: régies csángó nyelv</i> című könyvem 81-82. oldalán)
thermósz [θερμοσ]	<i>termős: meleg, forró</i> , lásd fenn: <i>thermól</i>
thészisz [θεσις]	<i>teszés = tevés: elhelyezés, letevés, megállapítás</i> (e szó a <i>tézis</i>)
thétész [θετης]	<i>tétész: aki tesz, ad</i>
thetósz [θετός]	<i>tetős, tétes, rátett, ráhelyezett</i> , pl. <i>rátétes hímzés</i> ; <i>tétes</i> , <i>odatett</i> értelemben <i>örökbe fogadottat</i> is jelentett
thóüszszóo(1) [θουσσω]	<i>tüszszöl: zümmög, kiált</i> , innen a <i>tüszszent</i> szó
throosz [θροως]	<i>duruzs: zshivaj, kósza hír</i> , pl. a <i>pletykát</i> is <i>duruzsolják</i> , s a

	darázs is duruzs-ol
thüra [θυρα]	<i>ajtó, kapu, ajtószárny</i> , azaz valamilyen pántokon forgó ajtó; túr cs-vel ejtvén: csűr, csavar
thüráthen [θυραθεν]	1) túr = tár(uló): <i>ajtó</i> ; 2) áten (átan) az át (~ túl) szóból, θυρ-αθεν = túr-átan = ajtón kívül
thürórosz [θυρωρος] 1)	túr = tár(uló): <i>ajtó</i> , 2) órosz = <i>őr(ösz)</i> , θυρ-ωρος = ajtóőr
thürion [θυριον]	<i>kis ajtó</i> (-ion: kicsinyező)
thóraksz [θωραξ]	<i>derék, törzs</i> : egyaránt a thóraksz kiejtési változatai (derék és törzs ugyanaz)

I (I, ι)

iai [ιαι]	<i>jaj</i>
iászisz [ιασις]	józás: <i>gyógyítás</i> , a jó-jav pár alapján: javítás
iéiosz [ιηιος]	<i>jajos</i>
ierosz [ιερός]	<i>erős</i>
ithüno(I) [ιθυνω]	egyenel: <i>egyenessé tesz, egyenesbe jut, helyreigazít</i>
ikelosz [ικελος]	<i>iker, hasonló</i>
iliggosz [ιλιγγος]	illegés, b előhanggal: <i>billegés, ógörögben: szédülés</i>
iné [ινη]	<i>ín, rost, szál</i>
ioü [ιου]	<i>juj!, ó jaj</i>

K (K, κ)

kád(osz) [καδος]	<i>kád, nagy korsó, víztároló</i>
kakidzo(I) [κακιζω]	„kakizol” (kakázik), ma inkább úgy mondjuk, hogy szarozik, avagy szar alak: <i>hibáztat, szíd, gyáván viselkedik</i>
kakkáo(I) [κακκαω]	<i>kakál</i>
kakké [κακκη]	<i>kaka</i>
kakóboulosz [κακοβουλος]	1) kako = kaka, szar, boulosz = bölcs, κακο-βουλος = szar bölcs: <i>akinek értelmetlen gondolatai vannak, rossz tanácsot adó</i>
kakótész [κακότης]	kakódás, azaz szaródás: <i>szenvedés, nyomor, rosszaság</i>
kakóo(I) [κακοω]	„kakaol” > kakaoz, ma szarol, szaroz: <i>bemocskol, rosszat tesz vkinek</i> (beszaroz finomabban mondván: besároz)
kakorpinész [κακοπινης]	1) kako = kaka, szar, 2) pinész = penész, κακο-πινης = kakapenész, mai szokás szerint megfordítva: penészes szar: <i>aljas, nagyon piszkos</i>
kakósz [κακος]	kakás: 1) <i>rossz, ártalmas, csúnya</i> , 2) <i>gazember, gyáva</i> , tehát szar alak; ma is ugyanazzal riasztjuk el valamitől a gyereket, mint sok ezer esztendővel ezelőtt: kakás!, csak az sz helyett s-t ejtünk
kákoszisz [κακοσις]	kakázás, ma szarozás: <i>rossz bánásmód, zsarolás</i> („a szó változik, a gondolat marad”)
kakophónosz [κακοφωνος]	1) kako = kaka, szar, 2) fon = hang, de valóban a fon szóval azonos, mint fonadék, amit a csicsérgő madár népművészeti ábrázolásán jól láthatunk: a madár csőréből növényi fonadék jön elő; így κακο-φωνος = szar fonadék: szar hang(zás), <i>rossz hangzás</i>

kall [καλλ]	kell, kel, mint kellő, kelendő
kallimosz [καλλιμος]	kellemes, szép, jó
kallipeposz [καλλιπεπος]	1) kalli = kellő, tetszetős, 2) peposz = takaró (innen a paplan), καλλι-πεπος = kellemes paplanú, szép ruhájú
kallitekhnész [καλλιτεχνης]	1) kalli = kellő, 2) tekhnész = táknyász: tákoló; καλλι-τεχνης = kellő-táknyász: szépen, ügyesen tákoló, dolgozó
kállosz [καλλος]	kellős, kelendő, szép tárgyak, dolgok, szépség
kallünó(l) [καλλυνω]	„kellenyel”: kellemessé tesz, szépít, tisztít
kalübé [καλυβη]	kaliba
kamára [καμαρα]	kamra
kaminosz [καμινος]	kemence, nagy valószínűséggel egyszerűen: kéményes
kampé [καμπη]	kampó: hajlás, görbület, kanyarulat, az ógörögben <i>ízület</i> -et is jelentett
kampülosz [καμπυλος]	kampolós: íves, görbe, ma: kampós
kaülósz [καυλος]	kalász, tollcséve, dárdanyél vége
keraszosz [κερασος]	cseresznye (kerasz=cseresz)
kirkóo(l) [κιρκωω]	„körkéel”, azaz körkél: karikával lerögzít, megbilincsel
^k lep, ^k lop [κλεπ, κλοπ]	lop; e gyök a lap, mint lapul, lappang szó gyökével azonos, s így egyben „titokban” (pl. lapítva, lapulva) jelentésű is
^k lepto(l) [κλοπτω]	loptol: lop
^k lopikósz [κλοπικός]	lopikás: lopó, tolvaj természetű
^k lórikósz [κλωπικός]	lopikás: titkos, rejtett, itt a lop úgy értendő, mint a lopózik, lapul szavakban
^k lórisz [κλοπιός]	kópés: ravasz, hamis, lásd még alább: kópisz
^k lopósz [κλοπός]	lopós
kópisz [κόπισ]	kópé: ravasz, hamis, szélhámos
kutosz [κυτος]	kutacs, ógörögben: üreg, edény, innen a kút (kútosz) szó is
küklükósz [κυκλικός]	„csuklikos”: körbe forgó, ahogyan a csukló is, de az ajtót is csukjuk; a csuk régi kük [κυκ], kók kiejtése ma is él: Kükülő neve is hajladozót jelent, tekervényes medre révén, de a kókad, káka szó is hajlót jelent; csuklikás latinosan ejtve: ciklikus
kükloforikósz [κυκλοφορικός]	„csuklóforikás” = körbeforgós, kük magyarázatát lásd fenn, for: mint forog, forgolódik
küklószisz [κυκλωσις]	csuklózás: körbekerítés, körülvevés (kük k > cs: csuk)
küminon [κυμινον]	kömény
kóré [κωπη]	kapó, kápa: markolat, pl. a nyeregkápa, de az ógörögben az evező, kard markolata is kápa

L (Λ, λ)

lakk(osz) [λακκος]	luk(asz), értsd: lukac: lyuk; ez a lukasz szóalak áll még a lukasz-t szóban
légo(l) [λεγω]	legel: felszed, összeszedetet
lébész [λεβης]	lábos: lábmosó tál
linon [λινον]	len, lenvász, lenfonal
lípa [λιπα]	líba; ógörög jelentése: zsírosan, kövéren, s lípáo(l) [λιπαω] = kövér(edik), tehát a líba mai jelentése kis szóromlás,

lorász [λοπαζ] mert a fentiekből következően csak a tömött liba a liba
 lapos: *tál*; mondhatnánk úgy is, hogy lapacs, lapac, pl. lapoc-
 ka, ugyanis ez is lapos: lap-icska, mint pl. talicska =tol-
 icska; ez az -icska az ógörögben: -iszka [-ισκα] vagy
 -iszkosz

M (M, μ)

margarítisz [μαργαριτης] *margaréta*, a szótár szerint *egyiptomi növény, gyöngy*
 márgosz [μαργος] mérges, az ógörögöknél: *őrült, bolond*, de *erős bort* is jelentett
 mégasz [μεγας] *magas (termetű, méretű), nagy, fontos*
 megisztosz [μεγιστος] magasztos: *leghatalmasabb, igen hatalmas, legnagyobb*
 mélasz [μελας] mélás, méla, *szomorú, fekete*
 meliédész [μελιηδης] 1) méli (máló, *lág*y) = l>z: méz, 2) édész = *édes*, μελι-ηδης =
mézédes
 melódia [μελωδια] 1) mel = máló, *lág*y, 2) dia = tia, csia, té, tesz; μελω-δια =
 málócsia: málasztó, *lág*y(ság)csináló, ellágyító; a
 „mélódia” olyan azó, mint a csizmadia: az egyik
 csizmát, a másik málást cseál, csinál
 méridzo(l) [μεριζω] méridzol: *részekre oszt, feloszt*, azaz *méretez*
 mérosz [μερος] mérés, értsd: *kimért adag; részesezés, rész, kötelek rész*
 méthü [μεθυ] nedű, az ógörögöknél: *szeszes ital, bor, sör*; nedü = nedv; a
 ned szó kiejtési változatai: ned, náth(a), med (pl.
 meder, medence), ved (pl. veder, vedel), vod, innen lett
 a szláv voda, angol wet, wat(er)
 méthüszko(l) [μεθυσζκω] nedüskél: *lerészegít, mámorossá tesz*
 methüszisz [μεθυσις] nedüzés: *lerészegedés*
 methüsztikósz [μεθυστικος] nedüstikás: *részsegre hajlamos, könnyen lerészegedik*
 mékón [μηκων] *mák* (tehát régen: *mákony*), az alapszó: mag, ebből pl. a makk,
 mokány szó is
 mókosz [μωκος] mókás: *gúnyolódó*
 mormüró(l) [μορμυρω] mormorol > *mormol, morajlik*
 müthikósz [μυθικος] „motykás”, latinosan ejtve: mítikus, *mondára, mesére vonatkozó*;
 ugyanis müth = moty, mint motyog, müthe [μυθε] th >
 sz: mesze > mese, m>b: besze, ebből a beszéd (míthosz
 tehát motyosz, bármilyen viccesnek is hangzik ez első
 hallásra, mithológia pedig motyológia), s innen a mise
 szó is
 müszarosz [μυσαρως] mocsaras (müsz = mocs): *mocskos, undorító, gyalázatos*

N (N, ν)

nai [ναι] na, *igen, bizony*, pl. kétszerezve: naná: nagyon igen
 nearosz [νεαρος] nyers: *új, friss, gyenge, fiatal*
 né [νη] né!, ni: *valóban, igazán*, né a néz szó gyöke is
 népiosz [νηπιος] nyápic: *együgyü, fejletlen, gyerekes*, de pontosan ez a szó a
népies is
 nésztósz [νητος] nyüstös: *fonott* (nyüst durvább, erősebb fonal, a takácsok ebbe
 eresztik a mellékfonalat, s a nyüst marad meg a vászon

	végén rojtnak)
noeszisz [νοεσις]	<i>nézés, figyelés</i> ; a gyök is megvan még: né = nézd, figyel
nómészisz [νωμεσις]	nyomozás, <i>vizsgálás, figyelés</i>
nü [νυ]	no, <i>nos, hát, aztán</i> , pl. na hát, no aztán
nüni [νυνι]	naná, <i>tehát, ezért</i>
nüksz [νυξι]	nyugsz, nyug(o)sz, jelentése: <i>éj, éjszaka</i> ; ma is úgy mondjuk, hogy nüksz > nyugsz, -ik-vel folytatván: nyugsz-ik; közbeékelt o-val: nyugosz, nyugosztal. E nyugsz-ból az angol night, német nacht)
nügtibromosz [νυγτιβρομος]	1) nügt = nyugt (<i>éjszaka</i>), 2) brom = brumm, νυγτι-βρομος = nyugtibrummos: éjszakában brummogó
nügtoürosz [νυγτουρος]	1) nügt = nyugt (<i>éjszaka</i>), oür(osz) = őr, νυγτ-ουρος = nyugta-őr: éjszakai őr, ma: éjjeli őr

KSZ (Ξ, ξ)

^k szérósz [ζερός]	száraz, <i>szárazulat</i>
^k szérósz [ζηρός]	száraz, <i>kiaszott, sovány</i>
^k szérótész [ζηρότης]	száradás, <i>szárazság</i>
^k szülkósz [ζυλικος]	szálkás: <i>fából való</i>
^k szülon [ζυλον]	„szálany”, szál: <i>szálfa, fatörzs, levágott fa, bunkó</i>

O (Ο, ο)

oligopisztosz [ολιγόπιστος]	1) olig = alig, 2) pistosz = biztos, <i>ολιγό-πιστος = aligbiztos: bizonytalan, kishitű</i>
óligon [ολιγον]	aligan: <i>egy kevésbé, rövidesen</i>
óligosz [ολιγος]	aligos: <i>kevés, csekély</i>
ólig(ósz) [ολιγως]	<i>alig</i>
omoion ₁ [ομοιον]	amolyan: <i>hasonló / egyenlő</i>
omoion ₂ [ομοιον]	amolyan (módon), „amoly-on”, mint pl. hasonlatos- <u>an</u> : <i>ugyanúgy</i>
omoiószisz [ομοιωσις]	„amolyozás”: <i>hasonulás valamihez, hasonlóság</i>
omotímosz [ομοτιμος]	1) omo = <i>ama</i> , tímosz = <i>címes</i> , ομο-τιμος = amacímes: <i>hasonló rangú, című</i>
omophülosz [ομοφυλος]	1) omo = <i>ama</i> , phülosz = <i>félés</i> , ομο-φυλος = amafélés: <i>ugyanahhoz a fajtához tartozó</i>
oráo(l) [οραω]	ólál(kodik): <i>néz, figyel, ügyel</i> ; orál r > l módosulattal lett ólál
orthiádzo(l) [ορθιαζω]	ma: ordít, az ógörögben: <i>kiált, felemeli a hangját</i>
orgilosz [οργιλος]	hergelős (a h előle): <i>haragos természetű</i>
orüigma [ορυγμα]	üreg: <i>akna, alagút, árok</i>
orpha [ορφανος]	árva: <i>kitől eloroztak vmit</i> ; e gyök áll az orv, oroz, (vad)orzó szóban is
orphanikósz [ορφανικος]	árványikos: <i>árva-sors, árvákra vonatkozó</i>
oü [ου]	<i>ő, az ő (valamilyét)</i>
oüá [ουα]	<i>eja</i> , oüa h-val: <i>húha, avagy ejha</i>
oüai [ουαι]	<i>jaj</i>
oür [ουρ]	<i>űr</i>

oüranosz [ουρανος]	űrenyes , az ógörögben: <i>égbolt, ég, szájjpadlás, világmindenség</i> (úgy képzett szó, mint az erényes, kalányos, talányos)
oüraniosz [ουρανος]	„űrenyies”: <i>Uránosz, az űr istene</i> (lásd fenn: oüranosz)
oüiréó(l) [ουιρεω]	űröl, űrül : <i>vizel</i>
oüereszisz [ουρρεσις]	űrözés : <i>vizelés, azaz űrítés</i>
oüirétikosz [ουρητικος]	űrítékes : <i>vizeletre emlékeztető</i>
oüiron ₁ [ουρον]	űreny : <i>vizelet</i>
oüiron ₂ [ουρον]	arány, eredeti jelentése: <i>szakasz, távolság</i>
oüirosz [ουρος]	<i>őr</i>
osz [ος]	<i>az, ez</i> (az ógörögben ő jelentésű is)

P (Π, π)

pai- [παι]	baj > <i>paj</i> , e paj kiejtési változat áll a pajkos, pajtás szóban, ők tehát a szó eredeti értelmében bajcsinálók
paián [παιαν]	„baján” „bajány”: <i>gyógyító, orvos</i> , paián > baján, bajány jelentése: a baj, vész legyőzője, ezért jelenthet orvost, de ezért ugyanez a szó avar kori nagy királyunk neve is: Baján
Paián [Παιαν]	Bajány: <i>az istenek orvosa</i>
paidiká [παιδικα]	pajtika: <i>fiúkedvese vkinek, kedvenc</i> , innen a pajtás szó
paidiszké [παιδισκη]	pajtáska: <i>kislány, fiatal rabszolganő, cseléd, kéjné</i>
paidikósz [παιδικος]	pajtikás: <i>gyermeteg, játékos</i>
paidzo(l) [παιζω]	„pajzol”, ma bővebben: pajzánkodik: <i>szexuális játékot folytat, szórakozik</i>
paio(l) [παιω]	1) páhol, 2) bajol: ugyanaz a szó eltérő kiejtéssel; e két jelentés együtt áll e mondásban: „ellátja a baját”, azaz elpáhol, az ógörögben: <i>üt, ver, csap valamivel</i>
pálosz [παλος]	pálca: <i>karó, cölöp</i>
pappádzó(l) [παπιζω]	„papádzol”: <i>papának nevez</i>
penthosz [πενθος]	bánat(osz), <i>bánat, szomorúság, gyász</i> ; pen = bán ebből olyan -t végződéssel, mely a hant, sont, lant típusú szavak végén is áll: pent, ebből magánhangzó beékelésével: bánat; a bán gyök világosan kitetszik a bánás, megbánás szóból
penthéó(l) [πενθεω]	bánatol: <i>megsirat, meggyászol</i>
penthikósz [πενθικος]	bánatikás: <i>gyászteli, gyászos</i> ; innen származik a pent és a péntek szó: mivel Jézus halála a bánat napja, és ez a hét ötödik napja, ezért lett egyben az 5-ös szám neve is: pent (csütörtök pedig, szintén Jézus sorsával kapcsolatosan, a gyötör > csötör > csütör azonosságából adatik)
péplosz [πεπλος]	paplan: <i>terítő, kendő, lepel, női felsőruha, köpeny</i>
péplón [πεπων]	pép (pépeny): <i>puha, enyhe, érett</i>
pépszisz [πεψις]	pépzés: <i>érlelés, érés, főzés, emésztés</i>
peria gész [περιαγης]	pörge: <i>hajlított, kerek</i>
perieimi [περιειμι]	perem: <i>ami körül megy, megkerül</i> , a per(eg) > for(og) gyökből
perithéó(l) [περιθεω]	perdül: <i>körbe megy, megkerül, ide-oda siet</i> ; per (pereg) > for

	(forog) gyökből
pithanótész [πιθανότης]	bizonyítás: <i>meggyőző érv, meggyőző érv</i>
pithanós [πιθανός]	bizonyos, <i>meggyőző</i>
pithékosz [πιθηκος]	bizákos (elbizakodott): <i>ostoba, öntelt alak</i>
pikrós [πικρός]	pokróc: <i>hegyes, szúrós, gyötrelmes</i> , ezért mondjuk emberre is, hogy pokróc; e szó gyöke csak annyit jelent, hogy bökös: pik = bök; az ógörögben pikrós csípős, marós ízt, szagot is jelentett
pinosz [πίνος]	penész: <i>szenny, rárakódás</i>
pissza [πισσα]	piszok: <i>szurok, kátrány</i>
pisztós [πιστός]	biztos: <i>valóságos, meggyőző, igaz, bízó valamiben</i>
pisztószis [πιστωσις]	„biztozás”: <i>megerősítés, hitelesítés, bebiztosítás</i>
piszünosz [πισυνος]	bizonyos (vmiben), <i>bízó vmiben</i>
poiéo(l) [ποιεω]	fial: <i>teremt, létrehoz, alkolt, költ</i>
rólétész [ρωλητης]	bolto: <i>eladó</i>
pür [πυρ]	<i>pír, tűz, parázs, tűzfény, csillagok fénye</i>
pürésszó(l) [πυρεσσω]	perzsel vagy parázsol = <i>láz, láza van</i>
püretós [πυρετος]	piritó(s) = <i>fórróság, láz, hőség</i>
püriékész [πυριηκης]	1) pür = <i>pír, tűz</i> , 2) ék = <i>ék, hegy</i> , πυρι-ηκης = <i>tüzes hegyű</i>
pürinosz [πυρινος]	„píronos”: <i>tüzes</i> , e píron áll a píron-kodik szóban: ha elpirul, píres [pürrosz] = <i>piros lesz</i>
püróo(l) [πυροω]	perel = pírel: <i>éget, tűzbe borít</i> , innen a pírkad szó
pürószisz [πυρωσις]	pírozás z > t: <i>piritás, hevítés, főzés, égő fájdalom</i>
pürrikhosz [πυρριχος]	„pírikés” (piroskás, ahogy pl. Pirike > Piroška) = <i>rőt</i>
pürrosz [πυρρος]	piros: <i>tűz színű, sárgás-vörös</i>
pürszódész [πυρσωδης]	„pírzódós”: <i>vöröslő, lángoló, tüzes</i>

R (P, ρ)

rigélosz [ριγηλος]	rigolyás: <i>borzasztó, félelmetes</i>
ripszisz [ριψις]	röpzés: <i>hullás, esés, hajítás</i>
riptádzo(l) [ριπταζω]	röptédzel (röptézel), rövidebben: röptéz, az ógörögben: <i>idea oda dob, hajigál</i> , lásd alább: riptol
ripto(l) [ριπτω]	röptél, röptéz, <i>dob, vet, hajít</i> , ma így is mondjuk: röpít
roidzódész [ροζωδης]	rajzódós: <i>zúgó</i> ; a rajzás ugyanis csupán valamely tevékenység keltette erős, zúgó hangot jelenti, ahogyan a rajz szó is a karcolás sercegő, recsegő hangjának a megnevezése csupán (ilyen szó a rianás is), ezért azonos gyökű a rajz (roidz) és a rajzás szó
rombosz [ρομβος]	rombos (latin rombusz): <i>dülényded</i> , a romb, mint romb-ol, romb-olt szóból (az ógörögben romb, rémb ingást, bizonytalant, tétovát is jelent s épp ilyen ez a mértani alakzat)
rütisz [ρυτις]	<i>rece, redő</i>

SZ (Σ, σ, szó végen: ς)

szákk(osz) [σακκος]	<i>szák, zsák, iszák, zsákruha</i>
---------------------	------------------------------------

szandálion [σανδαλιον]	<i>szandál</i> (-ion kicsinyező), <i>könnyű saru</i>
szaprósz [σαπρός]	seprő (korhadtt üledék, pl. a bor alján), <i>rothadt, romlott</i>
szep [σηπ]	záp, i előhanggal iszap
szépo(l) [σηπω]	zápol, zápul: <i>rothaszt, rothad, üszkösödik</i>
szepszisz [σεψις]	zápzás: <i>rothadás, felbomlás</i>
szidérozsz [σιδηρος]	cíder, cudar: <i>vas, acél</i> ; ezért mondjuk a kemény szívűre, hogy cíder, cudar
szigün(ész) [σιγυνης]	szigony: <i>hajító dárda, gerely</i>
szírosz [σιρός]	sír: <i>verem</i> , a biztonság miatt sokszor együtt mondjuk: <i>sírverem</i>
szkaiósz [σκαιος]	„csájés” > csálás: <i>bal oldali</i> (az szk c-vé, cs-vé vált mára); csáferdét jelent, pl. csámpa, csálén áll
szkeüadzo(l) [σκευαζω]	^e szködzöl, ma: eszközüöl (szkeüosz = ^e szköz, az e csak előhang), azaz eszközzel folyamatosan tesz vmit: <i>készít, felszerel</i>
szkólópsz [σκολοψ]	<i>cölöp</i> , e szkólop-ból hangátvetéssel az <i>oszlop</i> is
szpo- [σπο]	szpo hangátvetéssel: szop, pl. a szivacs ógörög neve is, ugyanis szoppantó, szippantó
szpóggosz [σπογγος]	szopogós, szipogós: <i>szivacs</i> , igazán szellemes megnevezés
szpogodész [σπογγοδης]	szopogódós: <i>szivacs szerű</i>
sz ^p oradikósz [σποραδικός]	szóradékos (a p csak vendéghang): <i>elszórt, szétszórt, egymástól távoli</i>
szükophantész [συκοφαντης]	bakafántos: <i>akadékoskodó, csaló, szélhámos, besúgó</i>
szümbolé [συμβολη]	cimbora, valójában <i>összeillesztést, kapcsolódást jelent</i>

T (T, τ)

tak [τακ], <i>ték [τεκ], tekh [τεχ], teükh [τευχ], tík [τικ], tok [τοκ], tük [τυκ]</i>	ták, tak: takar, fed, egymás mellé illesztés
takerósz [τακερος]	takaros, eredeti értelmében: <i>puha, gyengéd</i> , a tak gyökből kiérthetően „érintkező” volt a kiinduló értemény, hiszen ebből a takaró szó is
taktikósz [τακτικός]	taktikás: <i>jól kigondolt</i> (e szó gyöke: ták, tak, tehát taktikás = jól tákolt, jól összetákolt)
taktósz [τακτός]	latinosan: taktus ³ , valódi érteménye: <i>egymás mellé illesztett</i> , azaz tákolt, áttételesen: <i>elrendezett, elrendelt, meghatározott</i>
tanaósz [ταναός]	tanya: <i>messzire nyúló, hosszú, kinyújtott</i>
tarikósz [ταρικός]	„tárikás”: <i>tárolt, tartósított</i> , az ógörögben: <i>bebalzsamozott holttest, tartósított hús</i>
tékosz [τεκος]	„tákosz”: <i>gyerek, ivadék</i> (kit tákoltak)
teknóo(l) [τεκνώω]	taknyóol, takonyol, tákonyol: <i>gyereket nemz, szül</i> , vagyis a közösülés: <i>tákolás</i>
teknon [τεκνον]	taknyon: <i>gyerek</i>
teknogonéo(l) [τεκνογονεω]	taknyagányol, gyereket gányol: <i>gyerekeket nemz, szül</i>
teknogónosz [τεκνογονος]	taknyagányos, gyerekgányoló: <i>gyerekeket nemző / szülő</i> (gányol = készít)
teknopoiéo(l) [τεκνοποιεω]	taknyabajol (értsd: táknyot bajol): <i>gyereket szül, nemz</i> , ahol poiéol = bajol; e baj (mint bajmoldás) áll b>v

teknószis [τεκνωσις]	hangváltással a vajúdik szóban, mely tehát: bajódik
teknoüsz [τεκνους]	taknyozás: <i>szülés, világrahozás, nemzés</i>
tektonikosz [τεκτονικος]	taknyos, tákonyos: <i>gyerekes, akinek gyereke van</i> táktonyikás: <i>építésben, ácsolásban jártas</i> ; úgy jön ide a tektonika, hogy a földfelszín lemezei is illeszkednek, s épp az illeszkedés a tak, ták alapjelentése
tektón [τεκτων]	táktány* , a tákoló: <i>asztalos, ács, kézműves, művész, általában mesterember, mestere vminek</i>
téleiosz [τελειος]	teljes, <i>teljes (év, hónap), teljesen kifejtett, beteljesült, tökéletes valamiben</i>
teleiószisz [τελειωσις]	„teliozás”, „teljezés”: <i>beteljesedés, befejeződés, beérés</i>
teleio(l) [τελειω]	teliol, teljez: <i>befejez, elvégez, beérik</i>
teléisz [τεληεις]	telies, teljes: <i>tökéletes, hibátlan</i>
télia [τηλια]	tál, tálca, <i>emelt szegélyű asztal</i>
teükho(l) [τευχω]	tákol: <i>készít, csinál, épít, összeállít</i>
tekhné [τεχνη]	táknya: <i>ügyesség, valamely mesterség módszere</i>
tekhnádo(l) [τεχναζω]	„táknýádoz”: <i>kigondol, kieszel</i>
tekhnikosz [τεχνικος]	technikás: <i>jól tákoló, azaz ügyes vmiben, szellemes, elmés, áttételesen: mesterséges, ravasz, fortélyos</i>
térészis [τηρησις]	tározás (l > z: tárolás): <i>megőrzés, börtön</i> ; a gyök azonos a tart, megtart gyökével, így jelentheti ez a szó az ógörögben a törvények megtartását is
tikto(l) [τικτω]	táktol: <i>szül, kölykezik, nemz</i> ; valószínűleg innen a tik – tyúk szó: nem mondható, hogy ne tiktolna = ógörögösen s magyar népiesen: tiktóna, táktóna rendszeresen
tokász [τοκας]	tákosz: <i>vemhes, ellő, kotló, költő, termékeny, megfiadott</i>
toketosz [τοκετος]	tákódás: <i>szülés</i>
tokeüsz [τοκευς]	tákász: <i>atya, nemző</i> (alighanem ősi humorforrás a tákász és a tökös szavak egymásra „hajazása” is)
tókosz [τοκος]	tákás: <i>szülés, vajúadás</i>
tüktósz [τυκτος]	táktos: <i>jól kidolgozott, teljes, ember készítette vmi, értsd: tákolt, tehát nem természetes</i>

Ü (Υ, υ)

üakinthosz [υακινθος]	<i>jácint</i>
ügiész [υγιης]	<i>egész(séges)</i>
üpoteszisz [υποτεσις]	1) üpo = hupi, ami alul lévőt jelent, pl. hupikék: <i>alig kék, a kéksége alsó fokú, ógörögben üpopürrosz [υπο-πυρρος] = pirosas, világos piros, 2) teszisz = teszés, ma tevés; υπο-τεσις = alá-teszés, alátevés, innen a hipotézis szó, mely mai kiejtéssel: „hupitevés” lenne; ebből az üpo(o) szóból az ap(ad) szó is</i>
üpszi [υψι]	<i>opsza, hopsza, fel; innen az angol up = fel</i>
üpszo(i) [υψοι]	<i>opsza!: magasra fel</i>

PH (Φ, φ)

fané [φανη]	fénye: <i>fáklya</i> (oly szerkezetű szó a fénye, mint a bögre, göbe)
faeinósz [φαεινός]	<i>fényes, fénylő, ragyogó, csillogó</i> (ebből a Vénusz szó, lásd alább: fánosz)
fánósz [φανός]	<i>fényes, ragyogó, csillogó</i> (ua., mint az előbbi, csak nem kettős magánhangzóval)
fainolisz [φαινολις]	fényelős, <i>fényt adó</i> , ma: fénylő
fainó(1) [φαινω]	fényel, <i>láthatóvá tesz, napvilágra hoz, láthatóvá válik</i>
phaszéliosz [φασηλος]	paszuly, az ógörögben egy <i>babfajta</i>
phortégosz [φορτηγος]	portékás: <i>áruszállító kereskedő</i>
phitü [φιτυ]	fattyú, <i>sarjadék, ivadék</i>
phitüo(1) [φιτυω]	fattyol: <i>nemz, szül</i> , azaz szaporítja a kis fattyúkat, e szó ma fattyak (új hajtások) letördelését is jelenti
phü [φυ]	<i>phü, pfuj, fuj!</i>
phüo(1) [φυω]	fial: <i>termeszt, növeszt, létrehoz</i>
phószszon [φωσσον]	vászon: <i>durva lenruha, vitorla</i> (s tájszólás íze jól érzékelhető: fószon – vászon)

KH (X, χ)

khalepo- [χαλεπο-]	<i>galiba</i>
kheir [χειρ]	<i>kar, kéz</i> , az ógörögök a kezet és a kart egységesen karnak nevezték
kheiridzo(1) [χειριζω]	„karodzol”, kheir = kar s az ógörögök ez alatt a kezet is értették, így érthető meg a jelentés: <i>kezel, ellát</i> ; karoz ma z > l váltással él: karol, az ógörög karodzol értelménye a mai felkarol szóval esik egybe
^k hél(üsz) [χελυς]	hely(as), hely régen hél: ógörögben: <i>teknősbéka, mellkas, lant teste</i> ; az angolban hél s előhanggal: shell (kagyló)
khernész [χερνης]	„karnyás”: <i>kétkezi munkás</i> (ógörögben kéz, kar egyaránt: kher, kheir)
khitón [χιτων]	kötény (köt-eny), a köt gyökből: <i>megkötött ruhadarab</i> , khitonból gatyá szó is
khor- [χορ]	kar-/kör-, pl. kartánc/körtánc
khoreüo(1) [χορευω]	köröl: <i>körtáncot jár, táncol, körtáncban résztvesz</i>
khorósz [χορος]	körös, kör, kar: <i>kar-/körtánc</i> , csapat, csoport, innen a kórus szó, ma is cseréljük a kar, kör szót, pl. ének- <u>kar</u> , de dal- <u>kör</u>
khórtosz [χορτος]	kert, <i>kerített hely</i>
khümosz [χυμος]	kumisz: <i>nedv, lé, ízletes étel</i>

PSZ (Ψ, ψ)

^p szakász [ψακας]	szakasz: <i>kis darab, szemcse</i> , így <i>szemerklő eső</i> is, mely ma kissé fokozva: szakadó eső, az ógörögben még: ^p szakádzo(1) [ψακαζω] = csepeg (eső), szemerklél, azaz ugyancsak szakadó, szakadó; ”a kis darab” értelmény
------------------------------	---

ezek szerint bizonyára kiszakadt, leszakadt kis darabot jelent

^Pszamatosz [ψαματος] „szemet” a szem gyökből (a p csak előhang): *homok, homokszemek, homokpart*; és pl. ^Pszammosz [ψαμμος]: *homoksivatag*, tehát szammosz = szemes; s e szem gyök áll nem csak a szemet (szemét), hanem a *homokszem, szemezget, szemerkél, szemcse, babszem* stb. szavakban is; gyaníthatóan innen erednek a szám, számos szavak is

Ó (Ω, ω)

ó [ω]	<i>ó, oh</i>
óde, éde [ωδε, ηδε]	ott e, itt e: <i>itt van</i>
óthéó(l) [ωθεω]	„odaol”: odább <i>tol, taszít, lök</i> ; odaol ma l>z váltással odáz; ezen odéol – oda-ol l>z: oda-oz – odáz szó ellentéte: ide-ez – idéz. Idéz – odáz: idevon, oda tol (az odéol szóból érthető meg az óztkodik szó is)
othidzo(l) [ωθιζω]	„odádzol”, azaz odáz: arrébb <i>lök, nyom, taszít</i>
oj [οι]	<i>aj, ah</i>
ojosz [οιος]	<i>olyos, olyas</i>
óop [ωοπ]	<i>ó-op</i> , hehezettel: <i>hó-hopp</i>
osz [ος]	<i>az, ez, ő</i>
oti, ote (h)oti [οτι]	hogy: <i>mert, mivel</i> , kiejtés szerint ma is inkább „hoty”
ópheléo(l) [ωφελεω]	ápol: <i>segít, támogat, segítségére, hasznára van vkinek</i>

Varga Csaba: “Ógörög: régies csángó nyelv” című könyv kivonata, 1. változat.
Lezárva: 2007, augusztus 20.
